

JIRI SMATLAN

Published @ 2017 Trieste Publishing Pty Ltd

ISBN 9780649512751

Jiri Smatlan by Tereza Novakova

Except for use in any review, the reproduction or utilisation of this work in whole or in part in any form by any electronic, mechanical or other means, now known or hereafter invented, including xerography, photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, is forbidden without the permission of the publisher, Trieste Publishing Pty Ltd, PO Box 1576 Collingwood, Victoria 3066 Australia.

All rights reserved.

Edited by Trieste Publishing Pty Ltd.
Cover @ 2017

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, re-sold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior consent in any form or binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.triestepublishing.com

TEREZA NOVAKOVA

JIRI SMATLAN

JIRÍ ŠMATLÁN.

VILÍMKOVA KNIHOVNA.

TERÉZA NOVÁKOVÁ:
JIRÍ ŠMATLÁN.

V PRAZE.
NAKLADATEL JOS. R. VILÍMEK,
SPÁLENÁ ULICE Č. 13.

52
1119
N 6
1906

Všelijaké měli o tom lidé v Javorově hovory, co Pán Bůh dobře udělal, a co by býti nemělo, na koho toho dopustil mnoho a na koho málo; některý ke všemu hlavou přikyvoval a na konec vždy dodával „Buď míno jeho pochváleno“, — jiný nad tím či oním si zabručel a zaklel, a pak uznával, „že to ináč stejně na tom světě bejt nemůže“. Ale to věděli všichni Javorovští, že Šmatlánovi z čísla stého a jedenáctého Pán Bůh ještě nikdy nic po chuti neudělal! Pořádě se Šmatlán hádal a vyčítal, špatně že jest svět zřízen, tak a takhle že by to býti mělo; uvažoval, proč že Hospodin tuhle nespravedlivost hříšnou trpí, proč všechny prostopášíky a utlačitele hromem svým nerozdrtí?

A nesrovnával-li se s Bohem, svým to stvořitelem, což teprve s lidmi! Každinký, snad do jednoho, byl mu solí v očích, sedlák i podruh, kněz „falář“ i městská vrchnost, faktor i učitel, bujný chasník i babička vejměnkářka, katolík i evandělík. Javorovští měli na Šmatlána svrchu, že pořáde rýpe, i do sedláků a hospodyň ze statků a půlstatků; byl přece pouhý chalupník a to ještě do obce přiznal, a o jeho starém, poloslepém otci věděl každý, že chodí po prosbě! Pouštěli se s ním do pítky — leč, co to bylo platno! — Šmatlán každého přehádal a učeně mluvil, že všecky hospodáře ze statků zahanbil. Nebylo divu, to všechno bylo z knih, jichž přeřikal hromadu. Bibli svatou měl v malíku, kancionály přezpíval snad všecky, četl Havla Žalanského O pronásledování církve, Komenského Manualník a vedle toho znal z časů dřívějších životy svatých, život Boží Matičky, popisy poutnických míst v Čechách — — uměl se hádati s helvety i katolíky. Z kronik dověděl se, jak to v Čechách za starých časů chodívalo, kdo nad kým panoval a kolik hradů Žižka bezbožným pánům pobořil; kalendář také co rok na Poličském jarmarku si koupil a přinesl-li si dílo neb jiné potřeby z města v papíře potištěném, přeřikal jej, bylo-li to české, do poslední slabiky, ať to mělo začátek a konec, čili nie. A nečetl knížky jen tak, aby na nich

říkal; uvažoval o všem, co v nich bylo psáno, zda se to srovnává s jeho vlastním míněním, či co by proti tomu namítal, kdyby s tím, co knížku neboli kalendář sepsal, dal se do řeči. Čítal obyčejně v neděli a ve svátek a jen někdy za dlouhých dnů, za večera v zahrádce. Když pak druhého dne usedl k některému stavu, na nichž se dělal tu barchet, onde „verule“,*) dle pravidla podnúžky šlapal a za šňůru potahoval, která člunkem sem tam házela, tu táhlo jeho hlavou vše, čeho před tím v knížkách se dočetl, tu sám k sobě hovořil, hlavou vrtěl neb pokyvoval, zcela na svoje okolí zapomínaje. Žena neb dcery, jež opodál cívky na špulíři navíjely, někdy udiveně na pantátu pohlédly; ale časem jeho posunkům uvykaly, a šepot nebylo ve hluku, způsobeném brdy, podnúžkami i víjákem, stejně slyšeti. Přišel-li však někdo z obce do sednice, tu ovšem si všiml, jak tkadlec nepozoruje, že kdo vstoupil, jak dále na „veřtatě“ dělá a k sobě polohlasně hovoří; i bylo z toho hned řečí, že se Šmatlán zase s Bohem potýká, rozumy svoje mu vykládá — a že stejně z těch kronik je všecek popletený. Když však Šmatlán mezi sousedy přišel, bystře řád světový rozbíratí počal, když přirovnával, jak co bývalo a jak jest času nynějšího — tu alespoň na čas

*) Verule, široké neb „štoří“ jest hrubá tmavá látka šatová, kterou faktor dá ještě apretovati.

umlčel vždy povídání, „že nemá rozum jak se patří!“ Vyčetl-li mu kdo takovou věc, pak stáhl koutky suchých úst, pousmál se pohrdlivě a tajemně zároveň a máchl rukou. Bylo v tom mnoho sebevědomí a dokonalé opovrhování tím, „co říkají lidé“.

Jiří Šmatlán narodil se v letech třicátých ve Střemošicích u Luže na Vysokomýtsku. Jest to vesnička příkrčená k pásnu mírných pahrbků, v jejichž ochraně daří se obilné setbě i ovocnému stromoví. Jeho otec měl tam skrovnou chalupu, na níž vytloukal se dosti bídne, poněvadž bylo dětí mnoho, dluhů ještě více, ale polností pomaloučku. Dřel se poctivě, role dávala dosti pěknou ourodu, jako v „Čechách“ všude, ale co platno — dětem na chleba a hábky dosti málo vybývalo, na splácení tíživých dluhů docela nic.

Největší útěchou chalupníkovou a takměř jedinou radostí jeho byly časté pouti na Chlumeček u Luže, kam za hodinu snadno došel; konal je téměř co neděli, v každý svátek Mariánský a kdykoli se kolem Střemošic proceství kmitlo. Tu po celou cestu hlasitě se modlil a zpíval, v prsa se bil, Boha Všemohoucího, Ježíše Krista i Boží Matičku